РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований в 2009 році

Рівне − 2014

ББК 81
А - 43
УДК: 8

Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2014. — 88 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:
Безкоровайна Ольга Володимирівна − доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Заступник головного редактора:
Мороз Людмила Володимирівна – кандидат філологічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Михальчук Наталія Олександрівна − доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Архангельська Алла Мстиславівна – доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);
Оляндер Луїза Костянтинівна – доктор філологічних наук, професор(Волинський національний університет ім. Лесі Українки);
Гороть Євгенія Іванівна –доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);
Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Стеріополо Олена Іванівна – доктор філологічних наук, професор, (Київський національний лінгвістичний університет);
Малафіїк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);
Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Ніколайчук Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Зимомря Микола Іванович – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький педагогічний університет ім. Івана Франка);
Сербіна Тетяна Георгіївна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 2 від 26.09.2014 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: *33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет*

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.
© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

УДК:811.111:37:015.3 **Н.Г. БОЙКО**

КРАЄЗНАВЧИЙ МАТЕРІАЛ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Резюме. *У статті розглядається ролі і місця краєзнавчого матеріалу у формування соціокультурної компетенції школярів на уроках іноземної мови, аналізується практичний досвід автора.*

Ключові слова: *урок іноземної мови, міжкультурна комунікація, навчання, краєзнавчий матеріал, формування, мотивація.*

Постановка проблеми. Постановка та актуальність проблеми. Вивчення іноземної мови нерозривно пов'язане з проникненням у культуру її народу, оскільки мова і культура нероздільні. Як відомо, лінгвокраїнознавчий аспект спілкування передбачає обов'язкове ознайомлення учнів з системою уявлень про основні національні традиції, звичаї та реалії країн, мова яких вивчається, а також оволодіння учнями необхідним мінімумом етико-візуальних форм мовлення. Проникання в культуру народу має не лише освітнє, але й чисто практичне значення. Діти, особливо учні початкових класів, повинні вивчати іноземну мову як засіб спілкування, а також як елемент залучення їх до культури країни мова якої вивчається, Цей аспект дійсно важливий, оскільки він сприяє розширенню загального кругозору дітей, що відображається у майбутньому на їх успішності, наприклад, з географії, етики, світової художньої літератури, навколишнього світу тощо.[1]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування соціокультурної компетенції (СКК) набула особливої актуальності у 90-х роках минулого століття, коли були детально досліджені її складові: країнознавча (Н.Брукс, М.Бірам, Л.П.Голованчук, В.В.Сафонова та ін.), лінгвокраїнознавча (Є.М.Верещагін, В.Г.Костомаров, О.Г.Оберемко, Г.Д.Томахін та ін.) та соціолінгвістична компетенції (М.Адельман, Н.Ф.Бориско, Х.Б.Браун, Н.Б.Ішханян, Д.Левін та ін.), в яких відображені компоненти міжкультурного спілкування: змістовний – країнознавча, культурознавча та міжкультурна інформація (країнознавча компетенція), мовний – лексика з національно-культурною семантикою, мовленнєвий етикет, техніко-комунікативні кліше (лінгвокраїнознавча компетенція), комунікативний – норми, сценарії, ритуали спілкування, техніка міжкультурного спілкування (соціолінгвістична компетенція).

Метою даної статті є визначення ролі і місця краєзнавчого матеріалу у формування соціокультурної компетенції школярів на уроках іноземної мови, проаналізувати власний практичний досвід.

Виклад основного матеріалу. Оскільки соціокультурна компетенція поділяється на країнознавчу та лінгвокраїнознавчу, учні, по-перше, мають здобути відповідні країнознавчі знання з історії, географії та культури країн, мову яких вивчають у школі, по-друге, оволодіти особливостями вербальної та невербальної поведінки носіїв мови у тій чи іншій ситуації спілкування. Саме формуванню такої компетенції має сприяти автентичний текст, який, як зазначено в Рекомендаціях Ради Європи, є центром будь-якого акту мовленнєвого спілкування, зовнішньою предметною з'єднувальною ланкою між тим, хто продукує, і тим, хто сприймає, спілкуються вони безпосередньо чи на відстані.

Згідно з вимогами чинної програми, учні загальноосвітньої школи мають розуміти нескладні автентичні тексти, що стосуються приватної, публічної, професійної та освітньої сфер спілкування, а також бути знайомими зі змістом соціокультурної інформації про країну, мову якої вивчають. [6]

Традиційно в сфері освіти іноземна мова розглядається як засіб залучення до культури країни, мова якої вивчається. Наслідком цього в учнів виникають труднощі під час передачі інформації про фактори та явища, які пов'язані з рідною (регіональною) культурою, засобами іноземної мови, а виходячи з цього, в процесі реальної комунікації не здатні розкрити та передати її своєрідність, зробити набуттям світової культури для взаємного культурного збагачення в ситуаціях міжкультурного спілкування.

Міжкультурна ж комунікація можлива лише за умови наявності толерантного та відкритого відношення до представників різних мовних спілок, вміння творчо підходити до своєї справи, а також загального вміння мобілізувати свій культурний та мовний досвід, міжкультурні знання для вирішення завдань в ситуації міжкультурного спілкування [5].

Усвідомлення необхідності міжкультурної комунікації як основоположного принципу співіснування в ній можливо тільки на базі усвідомлення власної індивідуальності, знань про національну культуру та історію рідного краю у невід'ємному зв'язку із культурою та історією країни мови, що вивчається.

При всьому цьому краєзнавство може стати важливим джерелом стимулювання інтересу до вивчення іноземної мови. Краєзнавчий матеріал наближує іншомовну комунікацію до особистісного досвіду учнів, дозволяє їм орієнтуватися в навчальній розмові на ті факти та відомості, з якими вони зіштовхуються у повсякденному житті, в умовах існування в рідній для них культурі.

Концепція діалогу культур припускає наявність як мінімум двох різноманітних культур в процесі навчання. Вивчення рідної культури є невід'ємною частиною процесу навчання іноземної мови та культури,тому що саме краєзнавча інформація є ключом до розуміння іншомовної культури.

Таким чином, вивчення британської культури стає можливим лиш за тих умов, коли в учнів сформована національно-культурна база рідної мови. Будь-які знання, що набуваються за рахунок вивчення англійської

мови, будуть сприйматися тільки через призму знань, що сформувалися в процесі оволодіння рідною культурою.

Саме тому, чим ширше та галузь знань про факти рідної культури, якою оперують учні, тим продуктивніше та результативніша праця з ознайомлення з культурою країни, мова якої вивчається [9].

При використанні регіонального компоненту у навчанні іноземній мові, як правило, виділяють наступні групи краєзнавчих даних: географічні, історичні, суспільні, економічні [7].

У навчанні англійській мові на середньому етапі в основному використовується матеріал географічного характеру (природа, культурні пам'ятки, зовнішній вигляд населенного пункту). Матеріали, що пов'язані з історичними, культурними, соціальними фактами, знаходять своє застосування в основному на старшому ступені навчання. Проте значущість краєзнавчих матеріалів такої спрямованності набагато вище при їх використанні у середній ланці навчання, коли здійснюється активне становлення особистості учнів, формується їх світогляд, стверджується соціальна позиція.

При виборі краєзнавчого матеріалу враховується: реальність матеріалів для учнів, тобто учні повинні точно мати уявлення, про що йдеться мова;

зацікавленість учнів в даному матеріалі;

наявність повноти інформації про даний матеріал;

узгодженість краєзнавчої інформації із програмною темою;

соціалізуючи цінність даного матеріалу.

Таким чином, на погляд багатьох дослідників, у зміст освіти необхідно включати елементи краєзнавства на кожному етапі навчання, враховуючи вікову специфіку та інтелектуальну зрілість учнів.

Включення краєзнавчого компоненту у зміст навчання іноземної мови та культури підвищує не тільки якість освіти, а й позитивно впливає на мотивацію навчання учнів [8].

Насьогодні у сучасних навчально – методичних комплексах міститься велика кількість

матеріалів країнознавчого характеру, в той час, як відомостей про нашу країну в них недостатньо. Але цей факт неправильно вважати недоліком підручників: Україна – молода самостійна країна, і жоден навчально –методичний комплекс невзмозі розмістити матеріали з країзнавства її 24 суб'єктів, не кажучи вже про сотні маленьких містечок та сіл, які визначилися певними історичними пам'ятниками та подіями [7].

Тому ми вважаємо, що як додатковий елемент у формуванні мовленнєвої компетенції учнів та підтримки стійкої мотивації навчальної діяльності на уроках іноземної мови потрібно використовувати краєзнавчий матеріал. Так під час вивчення тем, пов'язаних з Україною, рекомендується використовувати матеріал про наше рідне місто Рівне, Полісся, флору і фауну краю,охорону природи.

Одночасно з освітніми завданнями, вирішується завдання екологічного виховання школярів. Для реалізації цих завдань потрібно підбирати та використовувати різноманітний наочний та індивідуальний роздатковий матеріал: фільми про Рівне, Полісся та Україну, карти України, Рівненської області, листівки із зображеннями культурних пам'яток та вулиць Рівного,експозиції книг про Україну.

Використовуючи на уроках краєзнавчий матеріал, потрібно враховувати, що словниковий запас учнів, наприклад, сьомого класу ще не досить великий та знання про Україну недостатні, тому в деяких випадках треба, базуючись на загальній інформації, складати текст самостійно.

Текст повинен відповідати певним вимогам. Він повинен бути інформативним та цікавим, щоб учні мали змогу задовільнити свої пізнавальні потреби, збагатити своє світосприйняття, отримати задоволення від читання та обговорення тексту. Але потрібно пам'ятати що, текст та інформація, яка подається в ньому, буде цікава тільки за тих умов, якщо текст буде відповідати рівню мовної підготовки учнів, учні його легко зрозуміють та, в деяких випадках, захочуть доповнити своєю інформацією.

Роботу над текстом потрібно завжди починати з пояснення нових слів та виразів, спираючись на вже набуті знання учнів, з обов'язковим використанням ілюстрації до тексту, карти України, або, краще, запропонувати учням самостійно підготувати картки, листівки,намалювати географічну карту України, зробити свої підписи на ній, чи принести фото, які вони мають в домашній галереї. Спираючись на це, діти швидше та краще засвоюють матеріал. На цьому етапі дуже важливо «заінтригувати» учнів, викликати в них цікавість до того, що їм потріьно буде прочитати та дізнатись.

Окремої уваги заслуговує робота з картою. Як домашнє завдання учням пропонується на контурних картах. відмітити межі країни, позначити міста та районні центри, зробити підпис назв гір та річок тощо. Учні повинні не тільки заповнити правильно контурну карту, але й дати відповіді на запропоновані вчителем запитання (усно чи письмово) Контроль виконання домашнього завдання (усний) проводиться біля карти. Така робота може відбуватися в парах.

Під час опрацювання, наприклад, теми «Моє рідне місто» учням надається текст про їх ідне місто Рівне та перегляд комп'ютерної презентації. Як домашнє завдання пропонується зробити проект. Доцільно також ознайомитись з іншими містами України.

Підсумком такої великої роботи можуть стати повідомлення окремих учнів або групи учнів за даною темою.

Працюючи з краєзнавчим матеріалом учні не тільки отримують нову для себе інформацію, а й вчаться говорити, читати та оперувати цією інформацією. Постійна робота над лексикою, різноманітні мовно – комунікативні вправи сприяють розширенню словникового запасу учнів. Додаткові тексти та різні завдання під час роботи з ними, складання мікродиалогів надають можливість дітям висловлювати свої думки.

Таким чином, ми робимо висновок, що сучасний етап розвитку методики викладання іноземної мови характеризується пошуком ефективних шляхів навчання, нових технологій, удосконалення форм, методів а також змісту навчання.

В дослідженнях останніх років зазначається, що методичні ідеї використання в процесі навчання краєзнавчих матеріалів ще не знайшли повноцінної розробки та введення в сучасну практику викладання іноземної мови у вітчизняній середній школі. Проте, будь – який регіон має яскраво виражені териториальні, природні, національні, культурно – історичні та мовні особливості. Тому, ми вважаємо, що необхідно враховувати ці особливості в процесі навчання іноземної мови та культури. Такий підхід у викладанні є одним з напрямків у формуванні в учнів знань про рідний край та має також виховне значення, тому що сприяє розвитку поваги та любові до рідного краю, здійснює вплив на формування особистості учнів.

Використання краєзнавчої інформації як мотиваційного засобу у навчанні іноземноїмови робить свій певний внесок у формуванні різних видів компетенції учнів: мовної, мовленнєвої, лінгвокраїнознавчої.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mon.gov.ua.
2. Лопасова Ж.Я. Роль и место лингвострановедческого аспекта при обучении иностранного языка./ Ж..Я. Лопасова.- Иностранные языки в школе. – 1985. № 2. –С. 24-27.
3. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / кол. авторів під керівн. С.Ю.Ніколаєвої. – К. : Левінт, 2002.
4. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті / Указ Президента України від 17 квітня 2002 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/laws/Ukaz_Pr_347.doc.
5. Нефедова М.А. Отбор материалов лингвострановедческого содержания для чтения / М.А Нефедова.- Иностранные языки в школе. – 1994. № 4. – С. 38-41.
6. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов. – К.; Ірпінь : Перун, 2005.
7. Рахштейн А.Д. Лингвострановедческий аспект в преподавании иностранных языков / А.Д Рахштейн.- Иностранные языки в школе. – 1990. № 36 – С. 13 – 14
8. Рубинштейн С.Л. Задачи и мотивы деятельности / С.Л Рубинштейн.- Основы общей психологии. - М.: Педагогика. – 1989. – 243 с.
9. Сафонова В.В. Культуроведение в системе современного языкового образования / В.В. Сафонова.- Иностранные языки в школе. - 2001
10. Солонович Н.А. Лингвострановедческий подход как средство повышения мотивации при обучении иностранным языкам в старших классах средней школы: – Автореф. дис… кандит. пед. наук. М., 1995. – 16 с.

Резюме. *В статье рассматриваются роль и место страноведческого материала в формировании социокультурной компетенции учащихся на занятиях по иностранному языку.*

Ключевые слова: *урок иностранного языка, социокультурная компетенция, страноведческий материал, мотивация, формирование, обучение*

The summary. *The article deals with thee problem of students' cross-cultural competence formation at the lessons of foreign language by studying a local region. The analysis of teachers' experience is given.*

Key words: *foreign language lesson, cross-cultural competence, formation, knowledge, study of a region, teaching, motivation.*

Одержано редакцією 4.09.2014 р.

УДК:81:[378.147.016:004]

Н.Р. ДАНІЛОВА

ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ЕКОНОМІСТІВ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ

Резюме. *Розглянуто принципи застосування комп'ютерних технологій у процесі вивчення іноземних мов у вузі студентами-економістами. Підкреслюється, що використання комп'ютерів та інтернету прискорює процес навчання, та підвищує мотивацію студентів.*

Ключові слова: *комп'ютер, інтернет, технології, навчання, іноземна мова, студент, викладач.*

Постановка проблеми. Застосування комп'ютерних технологій — комп'ютерів, комп'ютерних мереж, Інтернету — у процесі викладання та вивчення іноземних мов у вузі відкриває для викладачів та студентів великі можливості. Наявність таких технологій дає викладачам можливість планувати такі види діяльності, які

ЗМІСТ

Скібчик А.В., Мороз Л.В. Оригінал як дискурс: стратегії і тактики співрозмовників 3

Ковалюк В.В. Структурно-семантичні особливості неологізмів англо-американського походження в сучасній українській мові 4

Опанасюк І.О., Мороз Л.В. Слова в часі (неологізми, архаїзми та історизми): особливості їх перекладу 7

Пашко І.О., Мороз Л.В. Жанрово-стилістична домінанта в перекладі 10

Вакулинська Л.М. Повтор як комунікативний мовний засіб у німецькомовних біблійних текстах 12

Остапчук М.В., Дуброва А.С. Життєвий, творчий шлях та науково-педагогічна діяльність К. Е.Ціолковського 14

Крук М., Мороз Л.В. Рівні та одиниці перекладу 18

Пашкевич М., Мороз Л.В. Синтаксичний рівень і його одиниця: речення/висловлювання та їх дифініції для перекладознавства 21

Король О.Ю., Мороз Л.В. Значення поняття стилю для перекладацької інтерпретації 24

Хомицька Р.В. Семантичний аналіз прислів'їв та приказок 26

Бігунова С.А., Зубілевич М.І. Лінгвостилістичні особливості тексту як продукту мовлення 29

Краля І.В., Мороз Л.В. Час і простір у художньому творі як видова ознака мемуарної літератури 32

Калініченко М. Н. Готорн і «друге велике пробудження» 34

Мороз Л.В. Завершальна фаза еволюції конні-кетчерівського памфлету 38

Шкода Н., Мороз Л.В. Сюжетно-композиційні новації – провідний чинник жанрового розвитку художніх життєписів 39

Новосад Н.І., Мороз Л.В. Художня біографія як різновид ренесансної «літератури факту» 42

Мороз Л.М. Новелістична традиція на теренах англійського Ренесансу 44

Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е. Особливості розуміння поетичних творів Філіпа Морена Френо 49

Кисляк О.В., Кравець Д.В. Неочікуваний і зовсім несподіваний Ремарк 53

Дуброва А.С., Трофімчук В.М. Система і характер вправ професійно орієнтованого курсу для інтенсивного навчання читання 56

Баталія Л.О. Педагогічні та теоретичні засади розвитку альтернативних шкіл в країнах західнослов'янського світу 59

Кушнір Н.В. Застосування комп'ютера на заняттях з іноземної мови 62

Черуха Н.В., Черуха В.В. Тенденції розвитку методики викладання іноземних мов в Україні та за кордоном 64

Бойко Н.Г. Краєзнавчий матеріал як фактор забезпечення соціокультурної компетенції 67

Данілова Н.Р. Застосування комп'ютерних технологій для навчання студентів-економістів іноземній мові 69

Безкоровайна О.В. Культура особистісного самоствердження студента-філолога – актуальна соціально-педагогічна проблема 71

Кочубей О.С. Запровадження компетентнісного підходу у підготовці фахівців з вищою освітою 74

Давнюк С.В., Козіцька О.А. Проблеми формування мовної культури студентів 78

Олесюк Л.В. Звуконаслідувальна лексика в сучасній англійській мові 80

Михальчук Н.О., Івашкевич Е.З. Social intellect of the person in the space of his/her complex of interpretations 82

Відомості про авторів 86

Зміст 87

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований у 2009 р.

Відповідальний редактор збірника Петрівський Я.Б.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Мороз Л.В.
Технічний редактор Ковалюк В.В.
Комп'ютерна верстка Ковалюк В.В., Краля І.В.

Підписано до друку 26.09.2014 р.
Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різографічний.
Ум. друк. арк. 24,02. Обл. вид. арк. 17,39. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет.

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

А – 43 **Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2014. — 88 с.**

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 81'243 **ББК 81.2**